

Интерактивните методи в процеса на гражданското образование

Гражданското образование е процес на личностно развитие и на подготовка на младия човек за социални изяви, диалог и сътрудничество на основата на зачитането правата на човека, на изградена лична морална позиция и на познаването и спазването на законите на нашата държава и механизмите и принципите на съвременното демократично общество. Това поставя на преден план йерархията на методите като компонент от образователната технология: преосмисляне ефективността на “класическите” методи като разказ, описание, обяснение и други, и доминиране на интерактивните методи в обучението.

Кои са причините, които налагат промените в процесуалните компоненти на обучението и създават благоприятна среда за използване на интерактивните методи на обучение?

Мястото и ролята на гражданското образование за постигане на основните образователно-възпитателни цели в началните класове;

Обогатяване формите на педагогическо общуване /чрез диалог и сътрудничество/, като средство за преодоляване някои слабости на класноурочната система;

Неутрализиране на негативни характери;

Успехът на работата на всеки учител ще бъде по-зависим от образователния успех на учениците;

Регистрирането на качеството на обучение ще зависи в голяма степен от индивидуалния напредък на учениците;

Необходимост от поддържане на устойчив интерес и мотивация у учениците при усвояване на учебното съдържание.

За решаване на посочените по-горе задачи всеки учител все повече ще се нуждае от сътрудничеството на всички ученици в учебния процес и особено на тези, които имат възможности и желание да напредват с бързо и качествено темпо, които са творчески ориентирани и имат желание за работа в група.

Гражданското образование в начален етап има за цел да въведе детето в организирания социален свят, като разшири социалния му хоризонт. Тези цели предопределят избора на методите в учебно-възпитателния процес, като изискват тяхното “модернизиране” и съчетаване с нови методи и прийоми. Те трябва да са действени, комуникативни, интегративни, съдържащи самостоятелност и проблемност.

За постигането на целите учителят има голяма свобода на избор и на съчетаване на различни методи и похвати. Комплексното използване на методите на обучение създава интерес към знанията. Разнообразието в методите прави ученето привлекателно.

Мощен мотивиращ потенциал притежават интерактивните методи на обучение. Това се дължи на факта, че те дават възможности за общуване – нещо, което децата високо ценят. При интерактивните методи е налице интензивно взаимодействие между участниците в процеса на обучение, при което се създават условия за провокиране на мисленето им, за свободно изказване на мнение и защита на собствена позиция. На преден план е творческото мислене. Теоретичните обобщения са следствие на логични разсъждения, спор, дискусии и решаване на проблемни ситуации.

Важно е да се отбележи, че интерактивните методи не са сбор от техники. Те отразяват същността на съвременното образование, те са в основата на процеса на учене. Тяхното усвояване и прилагане изисква цялостно преосмисляне на професионалната дейност на учителя. Интерактивните методи и груповата дейност обновяват процеса на обучение, защото налагат нови отношения между възпитател и възпитаници. Поставени като основна двигателна сила на гражданското образование интерактивните методи улесняват процесите на оценка и самооценка на учениците, натоварват учителя с отговорности по решаването на проблеми на класа като цяло, или на отделни ученици. Тези методи дават на всеки учител свобода на търсене, на изразяване, доставят удоволствие от съвместно приложените усилия в учебно- възпитателния процес.

Интерактивните методи като иновации спомагат да се създаде една нова образователна реалност. На какво се основава тя?

на съвместен диалог: учител – ученик;

на анализиране и систематизиране на информация;

на обсъждане и намиране на решения;

на широката възможност за творчество;

на трайното усвояване на учебния материал.

И всичко това в една постоянна ситуация на заедност, в която ударението е върху активното действие и от двете страни, като е налице непрекъснат многостранен и многопосочен контакт. Много важно е да се уточни каква е ролята на учителя. Учителят е просто ментор / наставник /, регулатор на самия учебно-възпитателен процес – независимо от избраната интерактивна форма: изготвяне на проект, дебат, ролева игра, създаване на презентация или анимация. При въвеждането и използването на различните интерактивни методи ролята на учителя се променя:

контролира изпълнението на планираните дейности;

консултира;

разяснява използвания понятиен апарат;

помага в случаите на затруднения – а те винаги могат да възникнат.

Но независимо от външните ограничения – време, недостатъчна информация и т.н., учениците имат широки възможности за творческа изява, защото търсенето и използването на допълнителни източници на знания – интернет, енциклопедии, филми, речници, книги,...., затвърдява първично получения учебен материал. Всичко това е в ситуация на непрестанна взаимосвързаност между всички участници на всеки етап от процеса на работа. Така чрез участието си в конкретна интерактивна форма на обучение учениците разгръщат своя личностен, емоционален и интелектуален потенциал. Имат изключително висока степен на мотивация за правене на нещата – в това число и за учене. Виждат явно своя продукт, плод на съвместни усилия и училището се превръща в желана територия за експониране на техните знания, умения и компетентности.

Интерактивни методи, които успешно могат да се използват в часовете по Човекът и обществото в четвърти клас:

Трябва ли хората да се обичат и да се грижат един за друг? / Казус, Метод на цветните шапки в обсъжданията /

Бялата шапка: Има ли народности, които правят това? Какво са направили и какъв е бил резултатът?

Зелената шапка: Аз ще ви разкажа за такива хора и ще решим правилно ли са постъпили. Индианците хопи от Америка /Аризона / са възпитани, че оцеляването им, така както всички неща във вселената, са взаимнозависими. Още съвсем малки децата хопи научават, че няма нищо по-важно от това да имат “добро сърце”, което се постига със съсредоточаване на вниманието върху щастието и благоденствието на другите.

Черната шапка: Ако всички са с добри сърца, ще разпилеят богатствата на народа. Аз ще ви разкажа за една народност в Уганда, която е лишена от любов. Там всеки, който е грижовен и щедър, се смята за слаб човек. Една истинска стойност е храната, или

“нгаг”, което е синоним на доброта. Следователно добрият човек е този с пълен стомах. Търсенето на храна е толкова важно за тези хора, че те дори не зачитат и най-близките си роднини. Синове крадат храна от възрастните си и болни родители, дори и това да означава, че те ще умрат от глад.

Жълтата шапка: Нужен ни е друг разказ, в който да открием по-добър пример за подражание. Всеки от нас трябва да знае за какво е нужно да бъде добър и да се грижи за някого.

Червената шапка: Предложението ми харесва.

Жълтата шапка: Наследникът на хан Аспарух – хан Тервел присъединил нови византийски земи към България и укрепил държавата ни по дипломатичен път. През 718 година помогнал на Византия да отблъсне от Константинопол арабите. В името на християнството той воювал цяла година и излагал войниците си на смърт.

Синята шапка: Кой е примерът, от който имаме нужда? От кои шапки ще се поучим?

Моят роден край / Разработване на проект /

Цели: Затвърдяване знанията на учениците за природата, трудовата дейност, миналото и културните забележителности на родния край.

Етапи:

Първи етап: Разпределяне задачите между учениците в проучвателската дейност.

1. Формиране групите за изследователска дейност:

Първа група: Кога и от кого е основан градът?

Втора група: Имена на населеното място в миналото.

Трета група: Предания за основаването на града.

Четвърта група: Забележителности на града от различни епохи.

2. Обобщаване информацията от изследователските групи и подреждане в информационен блок.

3. Учениците пишат съчинение на тема: “Човек, който не знае делата на дедите си, е като дърво без корен”.

Втори етап: Подреждане изложба от събрания снимков материал от изследователската дейност.

Трети етап: Проучвателска дейност в групи:

Първа група: Легенди от родния край.

Втора група: Народни песни и приказки от родния край.

Трета група: Автентични предмети / съдове, шевици, накити /.

Четвърта група: Обичаи от родния край.

Четвърти етап: Вечер на родния край пред родители и общественост:

Изложба от автентични предмети;

Драматизация на обичай от региона;

Драматизация на приказки, изпълнение на народни песни от родния край;

Конкурс – рисунка на народна носия от Тракия.

Пети етап: Изработване на диплянка “Виртуална разходка из Стара Загора” със забележителностите на Стара Загора и региона. Подаряване автентичен предмет на музея на Тракийския университет.

Екскурзоводи в тракийска гробница / Ролева игра /

Учениците са посетили Неолитните жилища в град Стара Загора. Подобно на тази екскурзия те си представят, че пътуват из Горнотракийската низина – мястото, наречено още “долината на тракийските царе”. Избира се екскурзовод. Той ги развежда из една тракийска гробница, като им показва коридора / дромос / и камерата за поставяне на мъртвия. На децата се предлага да направят разлика в гробните дарове, поставяни в гробниците и съкровищата на древните траки. В класната стая са окачени цветни копия на златните български съкровища, славещи България по целия свят. “Екскурзоводът” ги подарява на учениците. Прекарвайки дните си с тях, учениците се гордеят със своята принадлежност.

Из Рилския манастир / Виртуална разходка /

В предварителната подготовка учениците са подредили албум с фотографии от Рилския манастир. Учителят е подготвил виртуална разходка на слайдове из манастира / тази дейност е подходящо да се проведе в компютърен кабинет /. Децата са подготвени да разкажат на групи за: живот в манастирите / възникване, ежедневиe /, делото на Иван Рилски, цар Самуил – живот и смърт. Всеки ученик получава герба на Самуиловия род – два кацнали папагала, като всеки ученик ги оцветява.

За запознаване и с други манастири в България, може да се използва адрес: www.boyanachurch.org.

Какво ми разказва гербът /“Асоциативен облак” – инструменти на де Боно/

Подготвени са няколко герба – герб на България, първи герб на Княжество България, герб на Стара Загора, герб на София. Класът се разделя на малки групи и всяка получава един от гербовете. На постери всяка група описва какво им “разказва” гербът – какви са най-важните, най-красивите и най-значимите неща, изобразени в символите на герба. Учениците изготвят герб на класа си.

Интерактивните методи притежават висока познавателна и мотивационна ефективност. В следствие на тяхното приложение се наблюдават по-пълни познания по изучавания учебен материал. Съчетаването им с традиционните методи превръща познавателния процес във водещ мотив за дейността, има пряко отношение към учениковото развитие и е мощен стимул на активност. Чрез тях се реализират не само дидактически, но и възпитателни задачи – култура на общуването, толерантност, взаимопомощ.

Много важна и отговорна е задачата на учителя да подбере точно интерактивните методи, подходящи за всяка методична единица в учебния предмет, да определи целта им, мястото им в урока, както и съчетаването им с останалите “традиционни” методи на обучение.

Нека не забравяме, че както си възпитаваме и обучаваме децата, така и ще живеем.

Използвана литература:

1. Вълчев, Р., Интерактивни методи и групова работа, С., 2004 г.
2. Данаилов, М. А., К вопросу о методах обучения
3. Здравчев, Л., Ив. Паспаланов, Развитие на мисленето по системата на Едуард де Боно, С., 1985 г.
4. Кемалова, М., Гражданско образование, В. Търново –ПИК, 2002 г.
5. Петрова, Е., Интерактивни функции на играта в педагогическия процес, С., Народна просвета, 1986 г.